

ПАНАЙОТ ХИТОВ И ПОБОРНИЧЕСКО-ОПЪЛЧЕНСКОТО ДРУЖЕСТВО В РУСЕ

Стефка Маринова

След края на Руско-турската война от 1877/1878 г. Русе се явява предпочитано място за заселване на много от бившите активни участници в националноосвободителните борби на българите. Градът предлага добри възможности за стопанска инициативност, а транспортните връзки със страните от Централна Европа и Русия създават допълнителни възможности за реализацията ѝ. През лятото на 1884 г. в Русе заедно със семейството си пристига и Панайот Хитов. Тук среща много от своите съратници от доосвобождаващите революционни години - Филип Тотю, Никола Обретенов, Тома Кърджиев, Христо Македонски, Захари Стоянов и др. Възможно е това да е една от причините, която заедно с чисто личните мотиви да е натежала при избора на войводата на място, където да построи свой дом. Установяването на П. Хитов в Русе съвпада по време с учредяване на клон на Поборническо-опълченското дружество в града. Фактът по всяка вероятност е напълно случаен, но оставя своя отпечатък върху началните и по-късните инициативи, които дружеството предприема.

Създаването на поборническо-опълченски дружества в България се свързва с приетия през 1880 г. Закон за подобряване положението на поборниците и опълченците. В годините след публикуването на закона възникват дружества на поборници и опълченци в много селища - както в Княжество България - Севлиево, София, Габрово, Ловеч, Търново, така и в Източна Румелия - Сливен, Чирпан, Ямбол и др. Целта им, формулирана в устава на Софийския клон на дружеството, едно от първите, възникнали на територията на Княжество България и спечелило си авторитет на централно, гласи: "... издигане на един паметник в спомен на падналите убити на бойното поле опълченци за освобождението на Българският народ и нравственото поддържане на останалите опълченци."¹ Популярността на дружествата, отначало по-слаба, непрекъснато нараства и към 1884 г. географският им обхват, вече значително разширен, включва и Русе. В града са налице необходимите обективни предпоставки за създаване на организация от такъв характер. Броят на опълченците, родени или установили се в Русе след Освобождението, в началото на 80-те години на XIX в. достига 150 души,² факт, който сам по себе си е достатъчен, за да пристъпят те към своята организираност с цел да окажат морална и материална подкрепа на членовете си. Обществено-политическата обстановка в Княжеството също ги подтиква към това - общ патриотичен подем е обхванал страната в търсене на пътища и средства за обединение на нацията. Атмосферата в града по нищо не се различава от тази в страната.